

כמוך. מציל עני מחזק ממנו, דא יצר טוב, מיצר רע. בגין דיצר הרע תקיף הוא כאבנא. כמה דכתיב, (יחזקאל לו) וְהִסִּירוּתִי אֶת לֵב הָאָבֶן. ויצר טוב הוא בשרא, דכתיב, (שם) וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר.

תא חזי, יצר הרע למה הוא דומה. בשעתא דאתי לאזדווגא בבר נש, הוא כפרזלא, עד דעאלין ליה פנורא. פתר דיתחמם אתהדר פלא כנורא.

רבי חייא אמר, יצר הרע פד אתי לאזדווגא ביה לבר נש, דמי לבר נש דקריב לפתחא, וחמי דלא אית מאן דמחי בידיה. עאל לביתא, ואתעביד ליה ארח. חמא דלא אית מאן דמחי בידיה, ויזיל ליה לארחיה. פיון דעיל לביתא, ולא אית דימחי בידיה, אתמנא עליה ואתעביד מאריה דביתא (דף רס"ח ר"ע) עד דישתכח דכל ביתא קאים ברשותיה. מאן אוליפנא. מפרשתא דדוד אוליפנא. מה כתיב, (שמואל ב יב) ויבא הלך לאיש העשיר, הלך דקריב לפתחא, ולא בעי לאתעכבא תמן, אלא למהך לארחיה. כך הוא יצר הרע, כמה דמקרב לביתא, מתקרב גפי דבר נש, אתער עליה בחובא זעיר, דא הוא אורח עראי. חמי דלית דמחי בידיה, מה כתיב, לעשות לאורח הבא אליו, אתעביד ליה אורח אכסנאי בביתא, אתער עליה בחובוי יתיר, יומא חד, או תרין יומין, פהאי אורח דשראן ליה בביתא, יומא חדא, או שתי יומין, (בגין דאיהו אורח) פיון דחמי דלית מאן דמחי בידיה, מה כתיב, (שם) ויעש לאיש הבא אליו, אתעביד מארי דביתא, כמה דאת אמר (בראשית מב) האיש אדוני הארץ. (רות א) איש נעמי. כך הוא יצר הרע, אתעביד לקבליה דבר נש,

הקדוש, שפתוב ה' מי כמוך. מציל עני מחזק ממנו - זה יצר טוב מיצר הרע, משום שייצר הרע תקיף הוא כמו אבן, פפתוב (יחזקאל לו) וְהִסִּירוּתִי אֶת לֵב הָאָבֶן, ויצר הטוב הוא בשר, שפתוב ונתתי לכם לב בשר.

בא וראה, יצר הרע למה הוא דומה? בשעה שהוא בא להזדווג עם האדם הוא כמו ברזל, עד שמכניסים אותו לאש. אחר שיתחמם, הכל חוזר פאש.

רבי חייא אמר, כשבא יצר הרע להזדווג עם האדם, דומה לאיש שקרב לפתח ורואה שאין מי שמוחה בידו, נכנס לבית ונעשה לו אורח. רואה שאין מי שמוחה בידו, וילך לו לדרכו. פיון שנכנס לבית ואין מי שימחה בידו, מתמנה עליו ונעשה בעל הבית, עד שנמצא שפל הבית עומד לרשותו.

ממי למדנו? מפרשת דוד למדנו. מה פתוב? (שמואל ב יב) ויבא הלך לאיש העשיר. הלך שקרב לפתח ולא רוצה להתעכב שם, אלא ללכת לדרכו. כך הוא יצר הרע, כמו שקרב לבית מתקרב לאדם. מתעורר עליו בחטא קטן, זהו אורח עראי. רואה שאין מי שמוחה בידו, מה פתוב? לעשות לאורח הבא לו [אליו], נעשה לו אורח אכסנאי בבית, מתעורר עליו בחטא יותר, יום אחד או יומים, פאורח הזה שמשהים אותו בבית יום אחד או יומים, (בגלל שהוא אורח) פיון שרואה שאין מי שמוחה בידו, מה פתוב? (שם) ויעש[ה] לאיש הבא אליו, נעשה בעל הבית, כמו שנאמר (בראשית מב) האיש אדוני הארץ. (רות א) איש נעמי. כך הוא יצר הרע, נעשה כנגד האדם איש, פעל הבית,

והנה נקשר האדם לעבודתו, והוא עושה בו כרצונו.

ועל כן צריך אדם לשים דברי תורה עליו תמיד, כדי שיהיה אותו יצר הרע שבוור בהם, שאין ליצר הרע מקטרג פרט לדברי תורה, ועל כן פתוב והיו הדברים האלה וגו', על לבבך - על שני יצריך, שיצר הטוב מתעטר בהם, ויצר הרע נכנע בהם. אמר רבי יהודה, מה יצר הטוב צריך דברי תורה? אמר לו, יצר הטוב מתעטר בהם. ויצר הרע, כיון שרואה שאדם לא שב ולא רוצה להשתדל בתורה, אז הוא עולה למעלה ומלמד עליו חובה, זהו שפתוב (משלי א) וכסילים מרים קלון.

כשבא רבי שמעון, אמר, הרי ודאי פרשת קריאת שמע רמוזה בו עשר אמירות כמו שבארנו, וכך הוא ודאי. והיו הדברים האלה, הם הכלל של עשר האמירות, ומשום כך יש כאן עשר מצוות, כנגד עשר מצוות של התורה. ומי הן? ושננתם לבניך. ודברת בם. וביתך. ובשכרך. ובקומך. וקשרתם לאות על ידך. והיו לטטפת בין עיניך. וכתבתם על מזוזת ביתך. ובשעריך. הרי עשר כנגד עשר אמירות. ועל כן הפרשיות הללו הן כלל גדול בתורה. אשרי חלקו של מי שמשלים אותו בכל יום פעמים, שהרי התקדש בפיו השם הקדוש כראוי.

רבי אחא היה עומד עם רבי אלעזר לילה אחד אחרי חצות הלילה, והיו עוסקים בתורה. פתח רבי אלעזר (רבי אחא) ואמר, (דברים ל) כי הוא חייך ואורך ימיה וגו'.

איש, בעל הבית, הא אתקשר בר נש בפולחניה, והוא עבד ביה רעותיה.

ועל דא בעי בר נש לשואה מלין דאורייתא עליה תדיר, בגין דיהא ההוא יצר הרע תביר בהו, דלית ליה מקטרגא ליצר הרע, בר מלי דאורייתא. ועל דא פתיב, והיו הדברים האלה וגו', על לבבך, על תרי יצריך, יצר הטוב אתעטר בהו, ויצר הרע אתכנע בהו. אמר רבי יהודה, יצר הטוב, מה בעי מלי דאורייתא. אמר ליה, יצר הטוב אתעטר בהו. ויצר הרע, כיון דחמי בר נש לא תב, ולא בעי לאשתדלא באורייתא, כדן הוא סליק לעילא, ואוליף עליה חובה, הדא הוא דכתיב, (משלי א) וכסילים מרים קלון.

בר אתא רבי שמעון, אמר, הא ודאי פרשתא דקריאת שמע רמיזא ביה עשר אמירן כמה דאוקמוה, והכי הוא ודאי. והיו הדברים האלה, כלל דעשר אמירן אינון. ובגין כך עשר פקודין אית הקא, לקבל עשר פקודין דאורייתא. ומאן אינון. ושננתם לבניך. ודברת בם. בשבתך בביתך. ובשכרך. ובקומך. וקשרתם לאות על ידך. והיו לטטפות בין עיניך. וכתבתם על מזוזות ביתך. ובשעריך. הא עשר, לקבל עשר אמירן. ועל דא פרשיין אלין כלל רב אינון באורייתא, זכאה חולקיה, מאן דאשלים ליה בכל יומא תרי זימני, דהא אתקדש בפומיה שמא קדישא כדקא יאות.

רבי אחא, הוה קאים עמיה דרבי אלעזר ליליא חד בתר פלגות ליליא, והווי משתדלי באורייתא. פתח רבי אלעזר, (נ"א רבי אחא) ואמר, (דברים לב) כי הוא חייך ואורך ימיה וגו'.

תא חזי, על כל תנאין (נ"א פקודין) דגזר קדשא ברין הוא פד עאלו לארעא דישראל, גזרה דאורייתא הוה. מאי טעמא, בגין דשכינתא לא מתיישבא בארעא, אלא באורייתא. ולא מתיישבא לעילא, אלא באורייתא.

דהכי אמר (רבי שמעון) אבא, תורה שבעל פה לא אשתמודע, אלא בגין תורה שבכתב. שכינתא לא מתיישבא לעילא ותתא אלא עם תורה דלתתא. דכל זמנא דאורייתא אשתכח עמיה, יכלא למיקם בעלמא. (נ"א תורה שבכתב לא אשתמודעא אלא בגין תורה שבעל פה, ותורה שבעל פה לא אשתמודעא אלא מתורה שבכתב, ודאי כלל הצריך לפרט, ופרט הצריך לכלל. שכינתא לא מתיישבא לעילא אלא באורייתא דלתתא. דכל זמנא דאורייתא אשתכחתי יכלא למיקם בעלמא) הקדא הוא דכתיב, פי הוא חייך ואורך ימיה לשבת על האדמה. על האדמה סתם. ואי לאו דאפסיק מלי דאורייתא לא יכלא למיקם. דכתיב, (ירמיה ט) על מה אבדה הארץ. וכתוב, ויאמר יי' על עזבם את תורת.

עד דהוו יתבי, מאיך רבי שמעון רישיה. אמר, ודאי הכי הוא ודא הוא רזא דאשפחנא בספרא דרב המנונא סבא, ואוקים קרא דא, ברזא דכנסת ישראל, דכתיב, (שמות כא) שארה פסוטה ועונתה לא יגרע. ואי אתמנעו מנה, מה כתיב, ויצאה חנם אין כסף. כמה דאת אמר, (ישעיה ג) אי זה ספר פריתות אמכם אשר שלחתי. וכתוב, (ישעיה נב) חנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו. ומאן דמנע אורייתא מנה, כמה דנסיב מארי (כ"א שארה) דאתתא, ומנע ליה מנה, דא אשתארת בארמלתא, ולא ארמלתא. הקדא הוא דכתיב, (איכה א) היתה כאלמנה, ולא אלמנה.

בא וראה, על כל התנאים (המצוות) שגזר הקדוש ברוך הוא כשנכנסו לארץ ישראל, גזרת התורה היתה. מה הטעם? משום שהשכינה לא מתיישבת בארץ אלא בתורה, ולא מתיישבת למעלה אלא בתורה.

שכך אמר (רבי שמעון) אבא, תורה שבעל פה לא נודעת, אלא בשביל תורה שבכתב. השכינה לא מתיישבת למעלה ולמטה, אלא עם התורה שלמטה. שכל זמן שהתורה נמצאת עמו, יכול לעמד בעולם. (תורה שבכתב לא נודעת אלא משום תורה שבעל פה, ותורה שבעל פה לא נודעת אלא מתורה שבכתב, ודאי כלל הצריך לפרט, ופרט הצריך לכלל. השכינה לא מתיישבת למעלה אלא בתורה שלמטה. שכל זמן שהתורה נמצאת, יכולה להתקיים בעולם) זהו שכתוב פי הוא חייך ואורך ימיה לשבת על האדמה. על האדמה סתם. ואם לא שמפסיק דברי תורה, לא יכול לעמד, שכתוב (ירמיה ט) על מה אבדה הארץ. וכתוב, ויאמר ה' על עזבם את תורת.

בעודם יושבים, הנמיך רבי שמעון את ראשו ואמר, ודאי כף הוא, וזהו הסוד שמצאנו בספרו של רב המנונא סבא, ובאר הפסוק הזה בסוד של פנסת ישראל, שכתוב (שמות כא) שארה פסוטה וענתה לא יגרע. ואם מונעים ממנה, מה כתוב? ויצאה חנם אין כסף, כמו שנאמר (ישעיה ג) אי זה ספר פריתות אמכם אשר שלחתי. וכתוב (שם נב) חנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו. ומי שמונע ממנה תורה, כמי שלוקח בעל (שארה) של אשה ומונע אותה ממנה. זו נשארת כאלמנה, ולא אלמנה. זהו שכתוב (איכה א) היתה כאלמנה, ולא אלמנה.

יָתְבוּ וְאֶתְעַסְקוּ בְּאוֹרֵייתָא, עַד דְּנִהִיר יוֹמָא.
 בְּתַר דְּנִהִיר יוֹמָא, קָמוּ וְאָזְלוּ. עַד דֵּהוּ
 אָזְלוּ, חָמוּ חַד גָּבַר דִּהְוָה אָזִיל בְּאַרְחָא,
 וְרִישֵׁיהּ עָטִיף, קָרִיבוּ גַבְיָהּ, וְהָוָה רָחִישׁ (ד)
 רַבִּי אֶלְעָזָר, וְדָאִי הָאִי אִמְלַף בְּמַאֲרִיָּה. יִתִּיב
 רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַחָא וְצִלוּ צְלוּתָא, וְהָוָה
 גָּבַר קָאִים בְּקִיּוּמֵיהּ בְּאַתָּר אַתְרָא. בְּתַר
 דְּסִימּוּ צְלוּתָא, אָזְלוּ בְּאַרְחָא, וְהָוָה גָּבַר
 אֲשֶׁתְּמִיט מְנִיָּהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָאִי
 גָּבַרָא, אוּ טַפְשָׁא הוּא, אוּ אַרְחוּי לֹא
 מְתִישְׁרָן. אָמַר, נִתְעַסַּק בְּאוֹרֵייתָא, דִּהָא
 שְׁעֵתָא הִיא.

יָשְׁבוּ וְהִתְעַסְקוּ בַתּוֹרָה עַד
 שְׁהֵאִיר הַיּוֹם. אַחַר שְׁהֵאִיר הַיּוֹם,
 קָמוּ וְהִלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים,
 רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ
 וְרָאשׁוּ עֲטוּף. קָרְבוּ אֵלָיו, וְהָיָה
 מְרַחֵשׁ בְּשִׁפְתוֹתָיו וְלֹא הִשִּׁיב
 לָהֶם דָּבָר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְדָאִי
 זֶה נִמְלָף בְּרַבּוֹנוֹ. יָשְׁבוּ רַבִּי
 אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַחָא וְהִתְפַּלְלוּ
 תְּפִלָּה, וְאוֹתוֹ הָאִישׁ עָמַד
 בְּמַקְוֵמוֹ בְּמַקּוֹם אַחֵר. אַחַר
 שִׁסְיָמוּ הַתְּפִלָּה הִלְכוּ לְדֶרֶךְ,
 וְאוֹתוֹ הָאִישׁ נִשְׁמַט מֵהֶם. אָמַר
 רַבִּי אֶלְעָזָר, הָאִישׁ הַזֶּה, אוּ
 שְׁהוּא טַפֵּשׁ, אוּ שְׁדַרְכִּיו לֹא
 יִשְׁרוּת. אָמַר, נִתְעַסַּק בַּתּוֹרָה,
 שְׁהָרִי הַשְּׁעָה הִיא לָזָה.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי א)
 כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וְכִסְיִלִּים
 מְרִים קִלּוֹן. כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ,
 אֲשֶׁרִי אוֹתָם שְׁמַתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה.
 וְטָרַם שִׁפְתַּח בְּדָבָר, קָרַב אֲלֵיהֶם
 אוֹתוֹ אָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין
 לָנוּ לְהַפְסִיק בְּדַבְרֵי תוֹרָה, שְׁכַל
 מִי שְׁמַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, זוֹכָה
 לְרֶשֶׁת יְרֻשָׁה שֶׁל הַנְּחִלָּה
 שְׁלֹמְעֵלָה, בְּכַבּוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ
 הַעֲלִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, וְזוֹכָה לְרֶשֶׁת
 יְרֻשָׁה שֶׁל נְחִלָּה בְּעוֹלָם הַהֵן. וּמִי
 הִיא? אוֹתוֹ שְׁנַקְרָא כְּבוֹד ה',
 שְׁלֹא פּוֹסֵק מֵהֶם לְעוֹלָם. זֶהוּ
 שְׁפָתוֹב כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ,
 הֵהוּא שְׁנַקְרָא כְּבוֹד ה'.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי א)
 כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וְכִסְיִלִּים
 מְרִים קִלּוֹן. כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ,
 אֲשֶׁרִי אוֹתָם שְׁמַתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה.
 וְטָרַם שִׁפְתַּח בְּדָבָר, קָרַב אֲלֵיהֶם
 אוֹתוֹ אָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין
 לָנוּ לְהַפְסִיק בְּדַבְרֵי תוֹרָה, שְׁכַל
 מִי שְׁמַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, זוֹכָה
 לְרֶשֶׁת יְרֻשָׁה שֶׁל הַנְּחִלָּה
 שְׁלֹמְעֵלָה, בְּכַבּוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ
 הַעֲלִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, וְזוֹכָה לְרֶשֶׁת
 יְרֻשָׁה שֶׁל נְחִלָּה בְּעוֹלָם הַהֵן. וּמִי
 הִיא? אוֹתוֹ שְׁנַקְרָא כְּבוֹד ה',
 שְׁלֹא פּוֹסֵק מֵהֶם לְעוֹלָם. זֶהוּ
 שְׁפָתוֹב כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ,
 הֵהוּא שְׁנַקְרָא כְּבוֹד ה'.

וְכִסְיִלִּים מְרִים קִלּוֹן, מָאִי הוּא. תָּא חֲזִי, כַּד
 בַּר נֶשׂ אָזַל בְּאַרְחָא מִיִּשְׁרָא קָמִי קְדָשָׁא
 בְּרִיף הוּא, וְאֲשֶׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא, הָא הוּא
 כְּבוֹד יְיָ יְרִית לְגַרְמִיָּהּ, וְכַמָּה אֶפְטְרוּפְסִין
 סְנִיגוּרִין אֲשֶׁתַּפְּחוּ לְעִילָא עֲלֵיהּ דְּבַר נֶשׂ,
 וְכִלְהוּ אוּלְפִין עֲלֵיהּ זְכוּ, קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא,
 וְאִי בַר נֶשׂ לֹא אֲשֶׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא אָזַל
 בְּאַרְחָא דְמַאֲרִיָּה, הוּא עֲבִיד קְטִיגוּרָא עֲלֵיהּ.

וְכִסְיִלִּים מְרִים קִלּוֹן, מָאִי הוּא?
 בַּא וְרָאָה, כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ
 יִשְׂרָא לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 וּמַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הָרִי אוֹתוֹ כְּבוֹד
 ה' הוּא יוֹרֵשׁ לְעַצְמוֹ, וְכַמָּה
 אֶפְטְרוּפְסִים וְסַנְגוּרִים נִמְצְאִים
 לְמַעַלָּה עַל הָאָדָם, וְכִלְהוּ
 מְלַמְדִים עֲלָיו זְכוּת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
 הַקְּדוֹשׁ. וְאִם אֵין הָאָדָם מַשְׁתַּדֵּל
 בַּתּוֹרָה וְלֹא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רַבּוֹנוֹ,
 הוּא נַעֲשֶׂה עֲלָיו קְטִיגוּר. וְאוֹתוֹ